

bolje sposoben za poslanca, kakor marsikateri tistih gospodov, ki jih hoče katoliško-narodna stranka poslati na Dunaj.

Naš namen ni, baviti se z osebo gosp. dr. Šusteršiča ali kako osvetljevati njegove vrline in njegove slabosti, to pa priča ves način njegovega dosedanjega javnega nastopanja in vse njegovo delovanje, da on ni mož, kateremu bi se smelo poveriti zastopstvo pete kurije, ker je on poosebljena negacija tistih stremljenj, za katere gori ogromna večina volilcev te kurije. Splošni volilni razred je bil ustanovljen v prvi vrsti za delavski stan in najmanj, kar se sme od kake stranke zahtevati, je to, da kandidira v tem razredu moža, ki je, če ne sam delavec vsaj mož, ki stoji delavcem blizu. Katoliško-narodna stranka je svoj čas sama stala na tem stališču in je svoj čas hotela v peti kuriji kandidirati delavca Gostinčarja. Zdaj pa je vrgla vse tiste nazore in vsa tedanja načela med staro šaro in postavila advokata vele-konservativnih in antisocialnih nazorov za kandidata delavskemu stanu, za kandidata proletarijata. To je tako postopanje, da se ni prav nič čuditi, ako smatrajo to verni in požrtvovalni somišljeniki katoliške narodne stranke za pravo provokacijo delavcev in če se zlasti iz vrst krščanskosocialnih delavcev čuje želja, naj se dr. Šusteršič umakne iz pete kurije v kmetske občine in naj se v peti kuriji zopet kandidira gosp. dr. Krek.

Politični pregled.

Notranji položaj. — Odkar se je začelo volilno gibanje, je zanimanje za splošni politični položaj stopilo popolnoma v ozadje. Ministrstvo ima zdaj najlepši mir, ali dolgo to idilično življenje ne bo trajalo. Tisti, ki vidijo malo dlje, kakor do konca svojega nosu se že bavijo z vprašanjem, kaj da se po volitvah zgodi. V tem oziru je značilna izjava nekega poljskega politika, ki jo je zadnje dni objavila „Neue freie Presse“. Ta poljski politik je mnenja, da se desnica ne sme obnoviti, nego da se mora v bodočem državnem zboru ustvariti nova koalicija raznih strank brez Čehov, in da se mora na mesto Körberjevega ministrstvo vnesti novo parlamentarno ministrstvo, vzeti iz bodoče koalicijske državnozborske večine. To pač ugaja Poljakom in levičarjem, a če se bodo ti načrti uresničiti dali, je jako dvomljivo.

Državnozborske volitve. — Volilno gibanje je v polnem razvoju. Tu se izdajajo volilni oklici, tam se sklepajo kompromisi, drugod se vrše zborovanja in se pobijajo kandidatje. Doslej je najznačilnejši pojav kompromis mej klerikalci in mej krščanskimi socialisti na južnem Tirolskem. Ta kompromis se je sklenil za hrbtom barona Dipaulija in je tak, da je Dipauliju nemogoče kandidirati na južnem Tirolskem. Ta kompromis, s katerim se je poravnal prav proti Dipaulijevi osebi naperjeni boj, je hud moralen udarec za Dipaulija. Ta bo sicer dobil drug mandat, a njegov prestiž je na vsak način zelo trpel.

Deželni zbori se torej letos vendar še skličejo in sicer pred Božičem. Vlada je o tem že obvestila vse deželne odbore. Toda zasedanje deželnih zborov bo trajalo le malo časa, kajti vlada jih je klicala samo v namen, da dovolijo budgetne provizorije in odobre zakonske načrte v deželnih dokladah na državni davek od žganja.

Ogrska. — V ogrski poslanski zbornici imajo zdaj prav živahne razprave. Vladi je predložila načrt zakona glede poroke nadvojvode Franca Ferdinanda z grofico Chotkovo. Nadvojvoda, ki je naš bodoči cesar, se je pred poroko moral odpovedati za svojo ženo in za vse bodoče otroke vseh pravic do cesarskega prestola. Po rodbinski postavi, ki velja za člane naše cesarske rodovine, namreč tistim ni dovoljeno, se poročiti z neravnorodnimi. Vsled tega se zahteva, naj se na Ogrskem potom postave uveljavi prej omenjena odpoved nadvojvode Franca Ferdinanda. Toda ta odpoved je naletela na odpor. Razne stranke zagovarjajo stališče, da nasprotuje ta odpoved veljavnim ogrskim zakonom, da je nadvojvoda povsem praviloma poročen, in če postane ogrski kralj, da postane tudi njegova žena kraljica, njeni otroci pa imajo vse pravice do prestola. Stvar se utegne prav zanimivo razviti in se ni čuditi, če se razširjajo govorice, da se misli nadvojvoda tudi sam za svojo osebo odpovedati vsem pravicam do krone.

Vojna na Kitajskem. — Najnovejše, kar imamo za beležiti s kitajskega vojnega pozorišča, je pogodba, katero sta sklenile med seboj Anglija in Nemčija. V tej pogodbi sta se obe državi obvezali med seboj, da hočeta varovati „samostojnost Kitaja“ in svobodo mednarodne trgovine na Kitajskem. Razni angleški listi se veselijo te pogodbe in pravijo, da je ta pogodba največ delo lord Salisbury-ja, načelnika angleške vlade, kajti ta pogodba se ne bode omejevala samo na Kitajsko, marveč bode velopomembna i za bodočnost v raznih delih sveta. Ta angleška vest je namreč migljaj, kakor da hočeta odslej obe veliki germanski državi nastopati poslej skupno, dokler ni dosežen veliki cilj vseh Germanov, nadvladati ostali svet. Ruski listi pa, dasi je ruska vlada baje pritrdila tej pogodbi v vseh točkah, se ne izražajo z zadovoljstvom o njej. Pišejo marveč, da je ta pogodba prazna fraza, ko trdi, da hočeta Nemčija in Anglija varovati samostojnost Kitajske, kajti nikdo namreč ne preži toliko po tuji posestvi, kakor baš Nemci in Angleži. Kar se tiče pravice do svobode v mejnarodni trgovini, je baš to točka, s katero hočeta ti dve državi v prvi vrsti terorizirati druge. O tem imamo izkušnje. V resnici je pa ta pogodba obrnjena proti Rusiji, kateri „velepošteni“ Angleži očitajo nepošteno politiko na Kitajskem. A Rusija ne namerava za stalno anektirati niti Mandžurije, a biti mora baš v tej severni pokrajini na straži proti poželjivosti onih, katerim je integriteta Kitaja le fraza. Mandžurija spada že dolgo pod sfero ruskih interesov in to morata upoštevati Nemčija in Anglija. Vlada Severne Amerike hoče pritrditi pogodbi razun treh točk, ki bi lahko provzročile velike zmešnjave. Na cesarski palači v Pekingju veje zastava grofa Waldersee-ja, a o tem poslednjem se poroča, da je nevarno obolel. Grof Waldersee pravi, da smatra vojno za dokončano, in da se lahko prično mirovna pogajanja. Vender pa so baje poslaniki preložili dogovore za mir. Mesto Paotingfu v središču kitajskega cesarstva so zasedle mejnarodne čete po hudem odporu od strani Kitajcev. Paotingfu je sredotočje vse kitajske trgovine, a je bilo tudi glavno zavetišče boksarjev. V Kantonu, južni kitajski pokrajini, se širi ustanek proti iztočni reki. — V Pekingju je došel nov angleški poslanik Satow. Rusija je vzela iz Kine zopet 22 000 mož svoje vojske. — Mej nemškimi vojaki se širi tifus, med Japonci pa kolera. Francozki poslanik Pichon je obolel, kakor poroča v Parizu Li-hung-čang, kateremu poročilu pa v Parizu ne verujejo, ker Pichon sam o tem ni nič sporočil. Preko Singanfu pa prihaja poročilo, da namerava kitajski dvor se zjediniti z Rusijo, in da se nahaja mej obema že več časa pogodba, kako preprečiti nakane Nemške in Angleške, ki gredo za razkosanjem cesarstva. Prvo je, kar kani kitajski dvor, zvoditi nemške in angleške čete na sever, kjer jih pokonča ojstra in nezdrava zima. Vrh tega organizuje dvor skrivaj za ta čas veliko vojno, da uniči vse, kar je

nasprotno kitajskim interesom. Radi tega jemlje Rusija svoje čete urno domov. A ruski in kitajski prvi poveljnik sta se že združila, da dovoljujeta drug drugemu prosto gibanje čet po železnicah.

Obrtnija.

II. slovenski katoliški shod in obrtnost.

(Konec).

Delavski stan.

1. Delo je dolžnost in splošno premoženje vseh zdravih ljudi in ne sme postati žrtva oderuštva in izsesavanja, kot se sedaj mnogokrat godi.

2. Država je dolžna po zakonodajstvu in po upravi braniti pošteno delo in je namenu primerno organizovati, da je obvaruje krivičnega izsesavanja, in da zagotovi vsakemu delavcu njegovemu delu primerno pravično plačo.

3. Otroško delo po tvornicah se mora odpraviti, žensko delo omejiti na ženska primerna dela, ki ne napravljajo moškemu delu konkurence.

4. Ponočno delo se dovoli le onim podjetjem, ki iz tehniških vzrokov dela ne morejo pretrgati. Ženskam in otrokom bodi nočno delo prepovedano.

5. Ob nedeljah in zapovedanih praznikih mora vsako delo počivati. Počitek trajaj od sobote do ponedeljka celih šestintrideset ur. Če pa ni mogoče ob nedeljah dati počitka, naj se odloči šestintrideset ur mej tednom v počitek, vendar tako, da ima vsako drugo nedeljo delavec prost dan.

6. Uvedi se po razmerah najvišja neprestopna delavna doba; in sicer pri vseh rudo- in premogokopih in pri vseh strokah, koder se mehanično s stroji v velikem producira, vzlasti pri težkih in zdravju škodljivih delih, osemurni delavni čas; pri mali obrti, rokodelstvu, trgovstvu pa deseturna delavna doba.

7. Zakonito naj se varujejo delavci, ki izvršujejo po svoji volji in vesti razne mandate.

8. Uvedejo naj se razsodišča sestavljena iz delavcev in delodajalcev, ki naj razsojajo v vseh spornih točkah.

8. Skrbi naj se delavcem za zdrava in primerna stanovanja. V to svrho ustanovljena društva podpiraj dežela in država z zakoni in doneski.

10. Plača bodi tako urejena, da more vsak delavec pošteno živeti tudi z družino. Vsak delavec mora imeti pravico, da napreduje pri delu in se mu plača primerno zvišuje. Delavec imej pravico do gotovega deleža pri čistem dobičku.

11. Akordno delo naj se odpravi povsod, kjer je nevarno, ali kjer ob neugodnem času vsled njega delavci nimajo zaslužka.

12. Strogo naj se nadzorujejo vsa podjetja glede na varnost življenja in zdravja; zato naj se pomnoži obrtno nadzorstvo po dejanski potrebi. Za delavke naj se nastavijo obrtne nadzornice. Obrtnim nadzornikom naj se pridele tudi delavci, katere naj odškoduje država.

13. Za rudo- in premogokope naj se ustanovi stalni rudniški nadzorstveni odbor.

14. Po večjih mestih naj se uvedo občinske posredovalnice za delo.

15. Prepove naj se „truk“

Zavarovanje.

Zavarovanje bodi urejeno po deželnih in državnih zakonih in načeloma obvezno. Za obvezno zavarovanje proti požarom naj se ustanove deželne zavarovalnice z monopolom, zavarovanje proti toči in živinskim boleznim naj prevzame država.

Zavarovanje nižjega ljudstva, kmetov, obrtnikov, delavcev, pomočnikov in poslov za slučaj bolezni, za nezgode, onemoglost in starost naj se vrši s prispevki države, dežele, mest, občin, delodajalcev in delavcev. V bolniške blagajne naj skladajo delavci sami svoje prispevke in jih sami upravljajo pod nadzorstvom deželnih uradov. Ženske bolniške blagajne naj so ločene, v te tudi delodajalci plačujejo tretjino. Bolniška podpora znašaj najmanj toliko, kolikor delavec zasluži.

Zavarovanje proti nezgodam naj plačujejo samo delodajalci; uprava bodi enostavna. V upravni odbor naj voli vsaka dežela svoje zastopnike, ako je več dežel združenih.

V svrhu zavarovanja za starost naj se ustanovi deželni zavod. Za starostne rente naj plačujejo delodajalci, delavci in država.

Socialne naloge avtonomnih zastopov.

V političnem oziru se vedno bolj povdarjajo avtonomne pravice narodov, dežel, občin in posamnih stanov. To je znamenje zdravega napredka. Z zavestjo samoupravnih pravic mora pa rasti tudi zavest važnih dolžnosti, ki so jim podlaga. V prvi vrsti stoje tu socialne dolžnosti. Le tisti samoupravni organizem, ki bo zmanjševal socialna nasprotja, branil slabejše proti močnejšim, duševno in gmotno dvigal nižje stanove, bo sposoben v smislu pravičnosti in pravega napredka rabiti svojo samoupravo.

Socialne naloge samoupravnih zastopov so dveh vrst.

I. V prvo vrsto spadajo splošne socialne naloge:

a) Avtonomni zastopi, vzlasti občine in dežele, so dolžne skrbeti za izobrazbo ljudstva v najširšem pomenu, vzlasti naj vstanavljajo strokovne rokodelske, kmetijske nadaljevalne, trgovske, gospodinjske šole; skrbе naj za pouk, s katerim naj se spopolnjujejo, oziroma na novo uvajajo domače obrti; podpirajo naj ljudske knjižnice in poučna predavanja.

b) Avtonomni zastopi naj krepko podpirajo gospodarsko zadružništvo. Povspešujejo naj ustanavljanje Raiffeisnovih, kmetijskih, obrtnih in stavbnih zadrug s tem, da jim dajejo primerne denarne podpore, da jim pomagajo k potrebnemu kreditu, jim prepuščajo svet za stavišča ali poskuševališča ali jim sami pod ugodnimi pogoji zidajo zadružna skladišča.

c) Za zdravje naj skrbе avtonomni zastopi vzlasti tem, da strogo nadzirajo stanovanja, pomagajo delavski m